

אחוות אחים – יחסי יוסף ואחיו

פרשתנו, פרשת ויגש פותחת בדברי יהודה אל יוסף, כהמשך להחזרת האחים למצרים בעקבות מציאת הגביע באמתחת בנימין.

התנהגות יוסף אינה מובנת

התנהגותו זו של יוסף עוד בפרשת מקץ אינה מובנת. מדוע יוסף הצדיק ציער את אחיו, ולא התגלה להם בזהותו האמיתית מיד כשראה וזיהה אותם. לא ניתן להעלות על הדעת ולחשוד חלילה שרצה לנהוג בהם כך כתגמול על שמכרו אותו למצרים.

תמוהה לא פחות הוראתו בסוף הפרשה הקודמת לממונה על ביתו: "וְאֶת גְּבִיעֵי גְבִיעֵי הַכֶּסֶף תְּשִׂים בְּפִי אֲמַתְחַת הַקֶּטָן וְאֶת כֶּסֶף שְׁבָרוֹ" (מד, ב). מדוע הורה יוסף לשים את הגביע שלו דוקא באמתחתו של בנימין, שהיה אחיו היחיד גם מאמו, ובפרט שלא היה שותף למכירתו למצרים. ונוספת עוד תמיהה, מדוע רק לאחר נאומו התקיף של יהודה בתחילת פרשתנו נגלה אליהם יוסף.

שינוי שורשי

יוסף הבין שבמערכת היחסים הטעונה ששררה ביניהם יש לערוך שינוי שורשי. שינוי בדעתו על אחיו, ובעיקר שינוי בדעת אחיו עליו. דעותיהם זה על זה חייבות היו להשתנות בתכלית, כדי שישורר ביניהם יחס לבבי הדוק. טבעי היה שיזכור את קשיחות ליבם של אחיו, כשהתחנן אליהם ולא שמעו, ולא התחשבו אפילו לא בצער אביהם.

יוסף זכר את חלומותיו, כמו גם שעל בסיס חלומות אלה חשדו בו בתאווה שלטון, עד שראו את הסכנה הצפויה להם. הם ראו עצמם זכאים גם לבצע פשע, כביכול להגנה עצמית. הוא חשב שאם כך היה יחסם אליו כשעוד התהלך ביניהם בכתונת פסים, הרי שכשיווכחו שהחלומות התגשמו והוא עלה לגדולה, הרי ששנאתם כלפיו עלולה להתגבר.

היה אפוא הכרח שיכירו אותו באופיו האמיתי, ולשם כך היה עליו תחילה להיראות לפניהם במעמדו האמיתי. עד כה ראו בו רק "משביר", אולי שוליה, כפקיד זוטר, עתה ייראה לפניהם כשליט. יבינו שיש ביכולותיו לעשות בהם ככל העולה על רוחו. ולמרות זאת עשה איתם חסד וגמל להם טובה תחת רעה, הרי ניתן לקוות שיירפאו מדמיונותיהם המוטעים.

המניע ל"התעמרות" באחים

נוסף על כך, יוסף רצה לשלם לאחיו 'מידה כנגד מידה', על מה שעשו כנגדו, ולא מטעמי נקמה חלילה, אלא משום שהעדיף שיקבלו את ענשם בעולם הזה, ובכך יכפרו על עוונם, מאשר שיקבלו את ענשם בעולם הבא. האחים עשו לו שלוש עוולות, ובהתאם להן פעל ביחס אליהם יוסף: א. הם חשדו בו שהוא מרכל עליהם ומביא את דיבתם רעה אל אביהם. כנגד זה יוסף חשד בהם ואמר להם 'מְרַגְלִים

אַתֶּם לְרֵאוֹת אֶת עֲרוֹת הָאֶרֶץ בְּאֶתְם'. ב. כנגד וַיִּשְׁלְכוּ אֹתוֹ הַבְּרָה', שם יוסף את שמעון במאסר. ג. כנגד מכירתו לעבד, הורה יוסף לקחת את בנימין לעבד, בעלילת הגביע.

עם זאת, ליוסף היה עדיין ספק אחד, האם שנאתם לבניה של רחל בעינה עומדת, או ששינו את גישתם זו. לצורך כך העמידם במבחן, שבו יראה את התנהגותם, האם ועד כמה האחים אוהבים את בנימין. בהטמנת הגביע אצל בנימין, לא התכוון יוסף לצערם, הוא הורה לשים את גביע הכסף שלו עם כספם בשקו של בנימין, כדי לבחון האם יהיו מסוגלים פעם נוספת, והפעם מתוך סיבות מציאותיות בהחלט, לנתק בן מחיק אביו, ואולי אף למאסר עולם. היו אלו סיבות רציניות יותר מאשר סכנה דמיונית הצפויה להם, כביכול, מתאוות השלטון של יוסף. מבחן זה היה נחוץ לנפש יוסף. ורק לכשיעמדו בו יוכל להעביר מליבו את שארית המרירות. כך יידע האם אוהבים את בנימין ויעשו השתדלות להוציאו ממאסרו וימסרו את נפשם עליו. כך יוכל לראות האם האחוה שבה לשרור ביניהם.

יוסף סבר שכשיתוודע אליהם כיוסף, חייבות עיניהם להיפקח, ושני הצדדים יעבירו מליבם את כל זכרונות העבר. רק כך יוכל היה לקוות לחזור אל אביו ואחיו כבן וכאח.

ואכן לאחר ששמע יוסף את יהודה אומר "כִּי עֲבָדְךָ עָרַב אֶת הַנְּעַר מֵעַם אָבִי", בצירוף לבקשתו והצעתו "וְעַתָּה יֵשֵׁב נָא עֲבָדְךָ תַּחַת הַנְּעַר עִבְדִּי לְאֹדְנִי וְהַנְּעַר יַעַל עִם אָחִיו", הבין יוסף שתם הפירוד בין האחים, ומוכנים בני לאה למסור נפשם עבור בניה של רחל. בנקודה זו נוכח יוסף לראות שתמה המחלוקת בקרב בניו של יעקב. והגיע הרגע המרגש, שבו התגלה אל אחיו ואמר בפה מלא: "אֲנִי יוֹסֵף", והוסיף "אֲנִי יוֹסֵף אֲחִיכֶם אֲשֶׁר מְכַרְתֶּם אֹתִי מִצְרָיִמָּה".

הכּוּתֵב: הרב חגי ולוסקי – מרצה ומחבר סדרת הספרים 'תורתך שאלתי' על התורה, רב המכר 'כי ישאלך', על הגדה של פסח, 'מה שאלתך' – על מגילת אסתר.

לתגובות – office@shaalti.co.il ; 052-9453811

לרעיונות יפים על פרשת ויגש, שיסייעו להעשיר את שולחן השבת, בקישור <https://did.li/Dazaa>

לקריאה והורדת גליון תורתך שאלתי לפרשת ויגש, בקישור <https://shaalti.co.il/?p=11628>

לקבלת רעיון יומי לפרשת השבוע, שיעשיר את שולחן שבת, ניתן בקישור

<https://chat.whatsapp.com/EUVR197VITp8LQMjx429Uc>

ניתן לקבל גם במייל, לאחר שליחת המילים 'רעיון', למייל office@shaalti.co.il

לקבלת כלים לגיבוש משפחתי ולהעשרת שולחן שבת, בוואטסאפ בכל מוצא"ש, בקישור

ניתן לקבל את המאמרים במייל, <https://chat.whatsapp.com/FzKpbv5NCvK5aIFO9qJSBn>

לאחר שליחת המילים 'שבת חלום', למייל office@shaalti.co.il